

С Х В А Л Е Н О
Вченою радою
ЧНУ імені Петра Могили

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Ректор ЧНУ імені Петра Могили

Леонід КЛИМЕНКО

Протокол № 4
« 25 » Квітня 2024 р.

2024 р.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЧОРНОМОРСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Основні терміни та визначення

Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі на території України чи поза її межами.

Вища освіта – сукупність систематичних знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Галузь знань – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ECTS) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовуються в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання та обліковується у кредитах ECTS.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ECTS) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ECTS становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ECTS.

Освітня діяльність – діяльність вищих навчальних закладів, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ECTS, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен володіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Результати навчання – сукупність знань, умінь і навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Спеціалізація – складова спеціальності, що визначається вищим навчальним закладом та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої освіти та післядипломної освіти.

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

1.2. Рівні та ступені вищої освіти

Підготовка здобувачів вищої освіти у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили (далі – ЧНУ) здійснюється за відповідними освітніми програмами на таких рівнях вищої освіти:

- перший (бакалаврський) рівень;
- другий (магістерський) рівень;
- третій (освітньо-науковий) рівень (за окремим положенням).

Згідно до Закону України «Про вищу освіту» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю, другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Здобуття вищої освіти на кожному зазначеному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти: бакалавр, магістр.

Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої у ЧНУ становить 180–240 кредитів ECTS. Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається ЧНУ у відповідності до Стандарту спеціальності.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. У ЧНУ ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною програмою підготовки магістра обсягом 90 кредитів ECTS, за освітньо-науковою – 120 ECTS.

Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра, магістра та / або освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст».

Ступінь магістра медичного, фармацевтичного спрямування здобувається на основі повної загальної середньої освіти і присуджується у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми, обсяг якої становить 300–360 кредитів ECTS.

1.3. Зміст освіти

Освітній процес у ЧНУ – це система науково-методичних, педагогічних, організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей здобувачами вищої освіти відповідно до стандартів вищої освіти.

Освітній процес базується на принципах науковості, гуманізму, демократизму, наступності та безперервності, незалежності від втручання будь-яких політичних партій, інших громадських та релігійних організацій.

Освітній процес організовується з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно-розвинутої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, в галузях техніки, технологій, системах управління та організації праці в умовах ринкової економіки.

Зміст освіти визначається Стандартом вищої освіти відповідної спеціальності, освітньою програмою підготовки, структурно-логічною схемою підготовки, робочими програмами навчальних дисциплін, іншими нормативними актами органів державного управління освітою та ЧНУ.

1.4. Мова викладання

Мовою викладання у ЧНУ є державна мова.

Відповідно до специфіки підготовки фахівців за окремими освітніми програмами для посилення мовної підготовки викладання навчальних дисциплін може проводитися іноземними мовами, зазначеними у навчальних планах та/або робочих програмах навчальних дисциплін.

Університет приймає рішення щодо викладання однієї чи циклу дисциплін англійською мовою та / або іншими іноземними мовами, забезпечивши при цьому знання здобувачами освіти відповідної дисципліни державною мовою (пп.18 п.3 Статуту).

Для викладання іноземним громадянам, особам без громадянства, які бажають здобувати вищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб, навчальних дисциплін іноземною мовою університет утворює окремі групи. При цьому університет забезпечує вивчення такими особами державної мови як окремої навчальної дисципліни.

2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ

2.1. Організація освітнього процесу в ЧНУ базується на Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Стандартах вищої освіти, освітніх програмах інших актах законодавства України з питань освіти.

ЧНУ самостійно визначає перелік та зміст компонент освітніх програм.

Організація освітнього процесу здійснюється навчальними підрозділами ЧНУ (факультетами, інститутами, кафедрами, відділеннями, предметними або цикловими комісіями, центрами тощо). Основним нормативним документом, що визначає організацію освітнього процесу в конкретному напрямку освітньої або кваліфікаційної підготовки, є навчальний план.

2.2. Освітня програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ECTS, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен володіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Підготовка здобувачів вищої освіти в ЧНУ здійснюється за освітньо-професійними та освітньо-науковими програмами в межах ліцензованих освітніх програм / рівнів вищої освіти відповідно до Відомостей щодо права провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти.

Для відкриття освітньої програми ініціатори формують проектну групу, вимоги до кадрового складу якої визначаються Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти і документами, що регламентують питання акредитації освітніх програм. Розроблений проект освітньої програми обговорюється на засіданні ради відповідного факультету (розширеному засіданні рад декількох факультетів (інститутів) у разі ініціювання міждисциплінарної програми) та оприлюднюється на сайті університету для обговорення стейкхолдерами. Доопрацьований проект освітньої програми виноситься на розгляд і затверджується Вченою радою ЧНУ.

Рішення про закриття освітньої програми ухвалює Вчена рада ЧНУ з урахуванням Стратегії розвитку університету, кон'юнктури ринку освітніх послуг, а також за результатами проведеного внутрішнього оцінювання (у тому числі економічної доцільності провадження освітньої діяльності за даною програмою).

Гарант освітньої програми разом із групою забезпечення спеціальності здійснює моніторинг провадження освітньої діяльності за освітньою програмою, в тому числі шляхом опитування здобувачів вищої освіти, випускників, роботодавців. Право ініціювати зміни до освітньої програми мають гарант освітньої програми, група забезпечення спеціальності, Вчена рада університету та інші стейкхолдери. Причинами зміни освітньої програми можуть бути зміна нормативно-правової бази та внутрішніх нормативних документів ЧНУ; невідповідність досягнутих програмних результатів навчання запланованим; перевищення фактичних витрат на освітню програму над її надходженнями; зміни на ринку праці та інші обґрунтовані причини. Порядок зміни до освітньої програми співпадає з порядком її відкриття.

2.3. Навчальний план – це нормативний документ закладу вищої освіти, який складається на підставі освітньої програми і визначає перелік та обсяг нормативних і вибіркового освітніх компонент у кредитах ECTS, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, практичну підготовку, форми проведення поточного і підсумкового контролю.

Навчальний план складається групою забезпечення спеціальності, розглядається Вченою радою та затверджується ректором ЧНУ.

Навчальний план складається з нормативної та вибіркової частин. Нормативна частина змісту освіти визначається Стандартом вищої освіти і забезпечує формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання, затверджених в освітній програмі.

З метою виконання норм чинного законодавства, а також задля формування гармонійно розвиненої особистості; формування патріотичного, правового, екологічного світогляду, утвердження моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, вміння критично мислити та само організовуватися, Вчена рада університету встановлює перелік і обсяг нормативних дисциплін загальної підготовки та сукупний обсяг

вибіркових дисциплін загальної підготовки для всіх спеціальностей ЧНУ. Їх загальний обсяг в кредитах ЄКТС має становити не менше 10 % від нормативного обсягу освітньої програми. У випадку, коли дисципліна є фаховою для спеціальності, то для цієї спеціальності вона може бути замінена на іншу, що поглиблює зміст.

Перелік освітніх компонент навчального плану та нормативний термін навчання денної та заочної форм співпадає.

2.4. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план.

2.5. Вибіркові навчальні дисципліни вводяться для задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб здобувачів, студентоцентрованого підходу і з урахуванням інтересів стейкхолдерів, ефективного використання можливостей і традицій ЧНУ, регіональних потреб тощо.

Відповідно до закону «Про вищу освіту», вибіркова частина навчального плану повинна бути не менше 25 % загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. Порядок вибору дисциплін здійснюється здобувачами відповідно до Положення «Про порядок та умови обрання здобувачами дисциплін за вибором».

Місце і значення навчальної дисципліни, її загальний зміст та вимоги до знань і вмінь визначаються робочою програмою навчальної дисципліни відповідно до положення «Про організацію методичної роботи кафедр Чорноморського національного університету імені Петра Могили».

2.6. Навчання здобувача здійснюється за індивідуальним навчальним планом.

Індивідуальний навчальний план здобувача складається на кожен навчальний рік на підставі робочого навчального плану і включає всі нормативні навчальні дисципліни; частину вибіркових навчальних дисциплін, вибраних здобувачем з обов'язковим урахуванням структурно-логічної схеми підготовки; дисципліни, вивчені за програмами академічної мобільності. Здобувач бере участь у складанні індивідуального навчального плану під керівництвом дорадника академічної групи.

Вибіркові навчальні дисципліни, введені ЧНУ до освітньої програми підготовки, обрані здобувачем і включені до індивідуального навчального плану, є обов'язковими для вивчення.

2.7. ЧНУ надає здобувачам можливість користування навчальними приміщеннями, бібліотеками, навчальною, навчально-методичною і науковою літературою, обладнанням, устаткуванням та іншими засобами навчання на умовах, визначених правилами внутрішнього розпорядку.

2.8. За відповідність рівня підготовки здобувача до вимог стандартів вищої освіти та освітньої програми відповідає керівник навчального структурного підрозділу (факультету, відділення, кафедри, предметної або циклової комісії тощо) та гарант відповідної освітньої програми.

За виконання індивідуального навчального плану відповідає здобувач.

3. ФОРМИ НАВЧАННЯ

3.1. Навчання у ЧНУ здійснюється за очною (денна, вечірня), заочною та дистанційною формами навчання. Можливе поєднання різних форм навчання.

3.2. Освітній процес у ЧНУ здійснюється у таких формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота здобувачів, практична підготовка, контрольні заходи.

3.3. Основні види навчальних занять у ЧНУ:

- лекція;
- лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття;
- консультація.

Інші види навчальних занять визначаються у порядку, встановленому ЧНУ.

Всі види занять направлені на опанування здобувачами вищої освіти необхідних компетенцій та досягнення програмних результатів навчання відповідної освітньої програми.

Науково-педагогічні працівники мають право вільного вибору форм і методів навчання, які відповідають освітній програмі.

3.3.1. Лекція – основна форма проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу.

Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Можливе читання окремих лекцій з проблем, які стосуються даної навчальної дисципліни, але не охоплені робочою програмою навчальної дисципліни. Такі лекції проводяться провідними вченими або спеціалістами для здобувачів та працівників ЧНУ в окремо відведений час.

Лекції проводяться у відповідно обладнаних приміщеннях – аудиторіях для однієї або більше академічних груп здобувачів.

Лектор, якому доручено читати курс лекцій, зобов'язаний перед початком навчального року розробити робочу програму навчальної дисципліни та затвердити її в установленому порядку.

Лектор, який вперше претендує на читання курсу лекцій, може бути залучений завідувачем кафедри (головою предметної або циклової комісії) до проведення пробних лекцій за участю викладачів та наукових співробітників кафедри.

Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до здобувачів.

3.3.2. Лабораторне заняття – форма навчального заняття, при якому здобувач під керівництвом викладача особисто проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Лабораторні заняття проводяться у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях з використанням устаткування, пристосованого до умов освітнього процесу (лабораторні макети, установки тощо). В окремих випадках лабораторні заняття можуть проводитися в умовах реального професійного середовища (наприклад, у школі, на виробництві, в наукових лабораторіях). Лабораторне заняття проводиться зі здобувачами, кількість яких становить половину академічної групи; групи менше 24 осіб на пів групи не діляться.

Перелік тем лабораторних занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Заміна лабораторних занять іншими видами навчальних занять, як правило, не дозволяється.

Лабораторне заняття включає проведення поточного контролю підготовленості здобувачів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання завдань теми заняття, оформлення індивідуального звіту з виконаної роботи та його захист перед викладачем.

Виконання лабораторної роботи оцінюється викладачем. Підсумкові оцінки, отримані здобувачем за виконання лабораторних робіт, враховуються при виставленні семестрової підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

3.3.3. Практичне заняття – форма навчального заняття, при якому викладач організовує детальний розгляд здобувачами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачем відповідно сформульованих завдань.

Практичні заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних лабораторіях, оснащених необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою. Практичне заняття

проводиться зі здобувачами, кількість яких не перевищує академічної групи, для практичних занять з мовної підготовки – академічна група більше 24 осіб може ділитися на дві підгрупи.

Перелік тем практичних занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі, наборі завдань різної складності для розв'язування їх здобувачами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані здобувачем за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни. Всі оцінки обов'язково оголошуються здобувачам.

3.3.4. Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якому викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих здобувачі виконують завдання, зазначені в робочій програмі навчальної дисципліни.

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою.

Перелік тем семінарських занять та умови визначення рейтингу визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами доповіді, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал та оголошуються здобувачам. Отримані здобувачем оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

3.3.5. Індивідуальне навчальне заняття проводиться з окремими здобувачами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Індивідуальні навчальні заняття організуються за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану здобувача і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках – повний обсяг навчальних занять для конкретного рівня вищої освіти.

Види індивідуальних навчальних занять, їх обсяг, форми та методи проведення, форми та методи поточного і підсумкового контролю (крім атестації) визначаються індивідуальним навчальним планом здобувача.

3.3.6. Консультація – форма навчального заняття, за якої здобувач отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи здобувачів, залежно від того, чи викладач консулює здобувачів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з загальних питань навчальної дисципліни.

3.3.7. Індивідуальні завдання з окремих дисциплін (реферати, есе, розрахункові, графічні, курсові, дипломні проекти або роботи тощо) видаються здобувачам за графіком у кількості та обсягах, передбачених навчальним планом та робочою програмою навчальної дисципліни. Індивідуальні завдання виконуються здобувачем самостійно або групою при консультуванні викладачем.

3.3.8. Курсові роботи (проекти) виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Тематика курсових робіт (проектів) повинна відповідати завданням навчальної дисципліни (групи дисциплін) і тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху.

Теми курсових робіт (проектів) для здобувачів вищої освіти затверджуються розпорядженням по деканату (інституту). Порядок їх виконання визначається випусковими кафедрами.

Керівництво курсовими роботами (проектами) здійснюється, як правило, найбільш кваліфікованими викладачами.

Захист курсової роботи (проекту) проводиться перед керівником або комісією у складі двох–трьох викладачів кафедри (предметної або циклової комісії) за участю керівника курсової роботи (проекту) (за рішенням кафедри) у разі виконання міждисциплінарного курсової роботи (проекту).

Результати захисту курсового проекту (роботи) оцінюються згідно з Положенням «Про рейтингову систему оцінювання результатів навчання здобувачів Чорноморського національного університету імені Петра Могили».

3.3.9. Кваліфікаційні (дипломні) роботи (проекти) виконуються на завершальному етапі навчання здобувачів у закладі вищої освіти і передбачають:

- систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, технічних, економічних виробничих й інших завдань;

- розвиток навичок самостійної роботи і оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою роботи (проекту).

Здобувачу надається право обрати керівника та тему кваліфікаційної (дипломної) роботи (проекту), визначені кафедрами, які відповідальні за випуск здобувачів, або запропонувати свою з обґрунтуванням доцільності її розробки. Керівниками кваліфікаційних (дипломних) робіт (проектів) призначаються науково-педагогічні працівники закладу вищої освіти з науковими ступенями та/або вченими званнями, висококваліфіковані спеціалісти виробництва.

Порядок захисту кваліфікаційних (дипломних) робіт (проектів) здійснюється відповідно до Положення «Про кваліфікаційну роботу у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили».

Кваліфікаційні (дипломні) роботи (проекти) зберігаються в бібліотеці вищого навчального закладу протягом п'яти років, потім списуються в установленому порядку.

3.4. Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача, регламентується навчальним (робочим навчальним) планом і повинен становити від 50% до 67% (за денною формою), 67 – 89% (для заочної форми) загального обсягу навчального часу здобувача, відведеного для вивчення конкретної дисципліни. Для освітніх програм, що передбачають присвоєння професійних кваліфікацій, для яких запроваджено додаткове регулювання, обсяг самостійної роботи може бути зменшено на користь аудиторних занять (за умови належного обґрунтування гарантом відповідної освітньої програми).

Зміст самостійної роботи здобувача над конкретною дисципліною визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота здобувача забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій викладача, практикум тощо.

Методичні матеріали для самостійної роботи здобувачів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку здобувача. Для самостійної роботи здобувачу також рекомендується відповідна наукова та фахова література і періодичні видання.

Самостійна робота здобувача над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці закладу вищої освіти, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

За необхідністю ця робота проводиться відповідно до заздалегідь складеного графіка, що гарантує можливість індивідуального доступу здобувача до потрібних дидактичних засобів. Графік її виконання доводиться викладачем з кожної дисципліни до відома здобувачів на початку поточного семестру.

При організації самостійної роботи здобувачів з використанням складного обладнання чи устаткування, складних систем доступу до інформації (наприклад, комп'ютерних баз даних, систем автоматизованого проектування тощо) передбачається можливість отримання необхідної консультації або допомоги з боку фахівця.

Навчальний матеріал навчальної дисципліни, передбачений робочою програмою навчальної дисципліни для засвоєння здобувачем в процесі самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

Загальний обсяг часу, необхідного на виконання всіх видів семестрових завдань, рефератів, проектів, аналітичних робіт, курсових робіт тощо не повинен перевищувати кількості передбачених навчальними планами годин на самостійну роботу здобувачів.

3.5. Практична підготовка здобувачів ЧНУ є обов'язковим компонентом освітньої програми для здобуття відповідного ступеня вищої освіти та кваліфікації і має на меті набуття здобувачем професійних навичок та вмінь.

Практична підготовка здобувачів здійснюється на провідних підприємствах і організаціях різних галузей господарства, науки, освіти, охорони здоров'я, культури, торгівлі, будівництва, юридичних та фінансових установах, органах державного управління згідно з укладеними договорами або у структурних підрозділах ЧНУ.

Керівники підприємств, установ та організацій зобов'язані забезпечити створення належних умов для проходження практики на виробництві, дотримання правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії відповідно до законодавства.

Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача закладу вищої освіти та спеціаліста з даного фаху.

Програма практичної підготовки та терміни її проведення визначаються навчальним планом.

Організація практичної підготовки регламентується положенням «Про проведення практики у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили».

3.6. Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня досягнення програмних результатів навчання та набутих компетентностей. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються робочою програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному рівні вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача.

3.7. Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену, заліку / диференційованого заліку з конкретної навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом.

Семестровий екзамен – це форма комплексного підсумкового контролю засвоєння здобувачем теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід, форми проведення якого визначаються кафедрою та робочою програмою навчальної дисципліни.

Семестровий диференційований залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем навчального матеріалу з певної дисципліни виключно на підставі результатів виконання залікових завдань, види і форми яких визначаються робочою

програмою навчальної дисципліни. В ЧНУ диференційовані заліки проводяться з дисциплін визначених навчальними планами, а також при захисті практики та курсових робіт (проектів).

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння здобувачами навчального матеріалу.

Зміст екзаменаційних та залікових завдань визначається робочою програмою навчальної дисципліни, обговорюється методичною комісією і доводиться до відома здобувачів в порядку, визначеному в Положенні «Про порядок і методику проведення заліків та екзаменів у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили».

Здобувач вважається допущеним до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену або заліку), якщо він виконав роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни на семестр з цієї навчальної дисципліни, і отримав мінімальну кількість балів, яку визначає робоча програма навчальної дисципліни.

3.8. Екзамени складаються здобувачами в період екзаменаційних сесій, передбачених навчальним планом.

ЧНУ може встановлювати здобувачам індивідуальні терміни складання заліків та екзаменів.

Організація і проведення заліків та екзаменів регламентується положенням «Про порядок і методику проведення заліків та екзаменів у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили»

Результати складання екзаменів та диференційованих заліків оцінюються згідно з положенням «Про рейтингову систему оцінювання результатів навчання здобувачів Чорноморського національного університету імені Петра Могили»; та чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), а заліків – за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») з зазначенням рейтингових балів і вносяться в екзаменаційну (залікову) відомість, залікову книжку/індивідуальний навчальний план, навчальну картку здобувача.

3.9. Атестація здобувача здійснюється екзаменаційною комісією після завершення навчання на певному рівні вищої освіти з метою встановлення фактичної відповідності здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти та/або вимогам освітніх програм.

Екзаменаційна комісія створюється як єдина для очної (денної та вечірньої), дистанційної та заочної форм навчання з кожної спеціальності. За наявності великої кількості випускників створюється декілька комісій з однієї і тієї ж спеціальності. За малої кількості випускників може бути організована об'єднана комісія для споріднених спеціальностей.

Екзаменаційна комісія перевіряє науково-теоретичну та практичну підготовку випускників, вирішує питання про присудження їм відповідного ступеня вищої освіти, присвоєння кваліфікації, видання документа про освіту (кваліфікацію), опрацьовує пропозиції щодо поліпшення якості освітньо-професійної підготовки спеціалістів у ЧНУ ім. П.Могили.

Робота екзаменаційної комісії регулюється положенням «Про атестацію здобувачів вищої освіти у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили».

4. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

4.1. Навчальний час здобувачів вищої освіти визначається кількістю облікових одиниць часу, відведених для здійснення програми підготовки на даному рівні вищої освіти.

Обліковими одиницями навчального часу є академічна година, навчальний день, тиждень, семестр, курс, навчальний рік.

Академічна година – це мінімальна облікова одиниця навчального часу. Тривалість академічної години становить, як правило, 40 хвилин.

Дві академічні години утворюють пару академічних годин тривалістю 80 хвилин (надалі «пара»).

Навчальний день – складова частина навчального часу здобувача тривалістю, як правило, не більше 9 академічних годин.

Навчальний тиждень – складова частина навчального часу здобувача тривалістю, як правило, 1,5 кредити ECTS.

Навчальний тиждень у ЧНУ триває з понеділка по суботу включно (окрім державних свят). З метою виконання навчального плану пари, пропущені через державні свята, переносяться централізовано або за окремим графіком заміन на робочі дні.

Навчальний семестр (для денної форми навчання) та триместр (для заочної форми навчання) – складова частина навчального часу здобувача, що закінчується підсумковим контролем. Тривалість семестру/триместру визначається навчальним планом.

Облік навчального часу здійснюється у кредитах ECTS.

Навчальний курс – завершений період навчання здобувача протягом навчального року. Тривалість перебування здобувача на навчальному курсі включає час навчальних семестрів, підсумкового контролю та канікул. Сумарна тривалість канікул протягом навчального курсу, крім останнього, становить не менше 8 тижнів. Початок і закінчення навчання здобувача на конкретному курсі оформляються відповідними (перевідними) наказами.

Навчальний рік триває 12 місяців, розпочинається, як правило, 1 вересня і для здобувачів складається з навчальних днів, днів проведення підсумкового контролю, екзаменаційних сесій, вихідних, святкових і канікулярних днів.

Навчальні дні та їх тривалість визначаються річним графіком навчального процесу. Вказаний графік складається на навчальний рік, погоджується директорами інститутів (деканами факультетів) і затверджується ректором ЧНУ.

Навчальні заняття у ЧНУ тривають дві академічні години з перервами між ними і проводяться за розкладом. Розклад має забезпечити виконання навчального плану в повному обсязі щодо навчальних занять.

4.2. Здобувачі ЧНУ мають право брати участь в програмах академічної мобільності, які передбачають навчання, проходження практики, проведення наукових досліджень в інших закладах вищої освіти в Україні та за її межами, з якими укладено договір про академічну мобільність, співпрацю в галузі науки і освіти; за міжнародними програмами, проектами та грантами.

Повне або часткове перезарахування результатів навчання за програмами академічної мобільності здійснюється деканом факультету (директором інституту) з використанням ECTS на основі співставлення освітніх програм, силабусів (робочих програм) дисциплін на підставі наданого здобувачем вищої освіти документа (академічної довідки, Transcript of Records тощо).

Дисципліни, перезараховані здобувачу вищої освіти за програмою академічної мобільності, вносяться до індивідуального плану.

4.3. Рішення щодо визнання результатів навчання, отримані здобувачем в результаті неформальної / інформальної освіти, приймаються методичною радою кафедри, за якою закріплена певна дисципліна. Порядок визнання таких результатів навчання здійснюється відповідно до Положення «Про порядок визнання в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили результатів навчання здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти».

4.4. Під час навчання та наукової діяльності здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися академічної доброчесності, яка передбачає самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю; коректне посилення на джерела інформації у разі використання цитат, ідей, розробок, тверджень, статистичної інформації тощо; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності відповідно до чинного законодавства, Положення «Про академічну доброчесність у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили».

5. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА

5.1. Права та обов'язки викладача визначаються чинним законодавством України, Статутом ЧНУ, внутрішніми Положеннями, контрактом з науково-педагогічним працівником, посадовими обов'язками, правилами внутрішнього розпорядку тощо.

5.2. Робочий час викладача визначається обсягом його навчальних, методичних, наукових і організаційних обов'язків у поточному навчальному році, відображених в індивідуальному робочому плані. Тривалість робочого часу викладача з повним обсягом обов'язків становить 1548 годин на навчальний рік при середньотижневій тривалості 36 годин.

Планування роботи викладача здійснюється відповідно до Положення «Про організацію методичної роботи кафедр ЧНУ ім. Петра Могили» та «Норм часу для планування й обліку навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи науково-педагогічних працівників в ЧНУ ім. Петра Могили».

5.3. Обсяг навчальних занять, доручених для проведення конкретному викладачеві, виражений в облікових (академічних) годинах, визначає навчальне навантаження викладача.

Види навчальних занять, що входять в обов'язковий обсяг навчального навантаження викладача відповідно до його посади, встановлюються кафедрою (предметною або цикловою комісією).

Викладач має відповідати за фахом або досвідом практичної роботи дисциплінам, які викладає, та мати результати професійної активності відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, інших нормативних документів.

Визначення достатності фахового рівня викладача, який здійснює викладання дисципліни, здійснюється кафедрою, яка відповідальна за підготовку здобувачів вищої освіти, гарантом відповідної освітньої програми та деканом факультету (директором інституту) відповідно до чинного законодавства.

Мінімальний та максимальний обов'язковий обсяг навчального навантаження викладача в межах його робочого часу встановлює ЧНУ з урахуванням виконання ним інших обов'язків (методичних, наукових, організаційних) і у порядку, передбаченому його Статутом та колективним договором.

У випадках виробничої необхідності викладач може бути залучений до проведення навчальних занять понад обов'язковий обсяг навчального навантаження, визначений індивідуальним робочим планом, в межах свого робочого часу. Додаткова кількість облікових годин встановлюється вищим навчальним закладом і не може перевищувати 0,25 обсягу мінімального обов'язкового навчального навантаження.

Зміни в обов'язковому навчальному навантаженні викладача вносяться в його індивідуальний робочий план.

5.4. Графік робочого часу викладача визначається розкладом аудиторних навчальних занять і консультацій, розкладом або графіком контрольних заходів та іншими видами робіт, передбаченими індивідуальним робочим планом викладача. Час виконання робіт, не передбачених розкладом або графіком контрольних заходів, визначається у порядку, встановленому ЧНУ з урахуванням особливостей спеціальності та форм навчання.

Викладач зобов'язаний дотримуватися встановленого йому графіка робочого часу та правил внутрішнього розпорядку.

5.5. Під час своєї професійної діяльності науково-педагогічні працівники зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності відповідно до чинного законодавства, Положення «Про академічну доброчесність у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили».

5.6. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники, для яких ЧНУ є основним місцем роботи, можуть реалізувати право на академічну мобільність для провадження професійної діяльності за укладеними договорами про участь у програмі академічної мобільності, стажування, грантами та проектами відповідно до чинного законодавства. При цьому за працівниками зберігається основне місце роботи терміном до одного року.

5.7. Заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників проводиться за конкурсом; з особою, обраною за конкурсом на вакантну посаду, університет укладає контракт (трудовий договір) на термін, як правило, від одного до п'яти років (окрім декана, завідувача кафедри, з якими укладається контракт строком на п'ять років).

Порядок обрання на вакантні посади та прийняття на роботу науково-педагогічних працівників визначається Положенням «Про проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів)». У разі неможливості забезпечення якісного освітнього процесу наявними науково-педагогічними працівниками, вакантні посади можуть заміщуватися за наказом ректора до проведення конкурсу у поточному навчальному році.

6. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

6.1. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу включає:

- стандарти вищої освіти (за наявністю);
- освітні програми,
- навчальні плани;
- робочі програми навчальної дисципліни з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін;
- програми навчальної, виробничої й інших видів практик; підручники і навчальні посібники;
- інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;
- індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи здобувачів з навчальних дисциплін;
- контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять;
- контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння здобувачами навчального матеріалу;
- методичні матеріали для здобувачів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових робіт і кваліфікаційних (дипломних) проектів (робіт).

Методичне забезпечення освітнього процесу регулюється Положенням «Про організацію методичної роботи кафедр».

Інші характеристики освітнього процесу визначає професорсько-викладацький склад, кафедра (предметна або циклова комісія), група забезпечення спеціальності, гарант освітньої програми, ЧНУ.

6.2. Система забезпечення якості вищої освіти передбачає:

- удосконалення планування освітньої діяльності шляхом моніторингу і періодичного перегляду освітніх програм;
- контроль за рівнем знань здобувачів вищої освіти, в тому числі – залишкових;
- організацію опитування здобувачів вищої освіти, випускників, роботодавців та інших стейкхолдерів;
- підвищення якості контингенту здобувачів вищої освіти;
- посилення кадрового потенціалу університету шляхом підвищення кваліфікації та участі в програмах академічної мобільності;
- пошук додаткових джерел ресурсів, необхідних для організації освітнього процесу та підтримки здобувачів вищої освіти;
- розвиток інформаційних систем управління навчальним процесом і платформ для дистанційного навчання;

- створення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в академічних текстах науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти;
- акредитацію всіх освітніх програм університету.

7. АНТИКОРУПЦІЙНІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

7.1. Учасники освітнього процесу повністю дотримуються основних принципів запобігання корупції, забезпечують регулярну оцінку корупційних ризиків у своїй діяльності, здійснюють відповідні заходи щодо упередження та врегулювання конфлікту інтересів та корупційних дій, що можуть виникнути при виконанні ними своїх обов'язків.

7.2. Учасники освітнього процесу зобов'язані виконувати вимоги Закону України «Про запобігання корупції».

7.3. Учасникам освітнього процесу суворо забороняється прямо чи опосередковано використовувати надані їм службові повноваження чи пов'язані з ними можливості з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або давати обіцянки/пропозиції чи неправомірну вигоду особі, зазначеній у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

7.4. За вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень учасники освітнього процесу притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

8. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1. Положення про організацію освітнього процесу затверджується Вченою радою ЧНУ і вводиться в дію наказом ректора ЧНУ або особою, уповноваженою на виконання його обов'язків.

8.2. Зміни та/або доповнення до Положення розглядаються й затверджуються Вченою радою ЧНУ і вводиться в дію наказом ректора ЧНУ або особою, уповноваженою на виконання його обов'язків.